

aan

Gemeente Rotterdam

T.a.v. de Gemeenteraad & het College van B & W

Postbus 70012, 3000 KP, Rotterdam

Verzonden via: info@griffie.rotterdam.nl

betreft

Aanbieding Gebiedsvisie Schiehaven-Schiemond

dagtekening

Rotterdam, 31 december 2025

Geacht college, geachte raadsleden,

Inleidend

Onder uitdrukkelijke verwijzing naar onderliggende documenten bieden wij u onderstaand de gebiedsvisie die bewoners en belanghebbenden van het gebied Schiehaven-Schiemond met de Wageningen Universiteit & Research, WUR de afgelopen drie jaar voor hun omgeving ontwikkelden. Het wetenschappelijk eindrapport en de onderliggende documenten zijn te vinden op: www.intorno.nl/gebiedsvisie. Tenzij anders aangegeven refereren de verwijzingen in dit schrijven aan het WUR-eindrapport. De dienst Stadsontwikkeling is in dezen op 26 November jl. al volledig geïnformeerd. Dit document met onderliggende stukken vormt de onderbouwing van onze gebiedsvisie zoals bedoeld in de nieuwe Omgevingswet, die op 1 januari 2025 van kracht werd. Naar het zich laat aanzien is het onder deze nieuwe wetgeving de eerste gebiedsvisie in zijn soort. De vorming ervan bestreek een looptijd van circa drie jaar. Met duizenden uren aan inzet van studenten en professionals vormt de onderbouwing van onze gebiedsvisie het resultaat van een van de omvangrijkste WUR-Wetenschapswinkel- projecten ooit.

Deze gebiedsvisie is derhalve nadrukkelijk niet (slechts) bedoeld als inspiratiedocument!

Het document is op wetenschappelijke wijze tot stand gekomen en graag nodigen wij u als stadsbestuur, College van B&W en Gemeenteraad, uit om dit document te implementeren. Nu ook het zogenaamde ‘ambitiedocument’ van de gemeentelijke participatie beschikbaar is valt er iets te kiezen. Uiteraard hopen wij er, gezien de wetenschappelijke waarde van het voorliggende zeer zorgvuldige tot stand gekomen rapport, op dat gekozen wordt voor het hier gepresenteerde alternatief dat daadwerkelijk uitgaat van omgevingswaarden en van wat bewoners willen. Maar sowieso dient er bij verdere ontwikkeling van het gebied richting masterplan, bestemmingsplan en alle andere planvorming voor het betreffend gebied (let wel: groter dan het gebied ‘Schiehaven Noord’) aantoonbaar rekening mee te worden gehouden. E.e.a. wordt onderstaand gemotiveerd onder ‘Aanleiding & Proces’.

Aanleiding & proces

Stichting M.A. Intorno en de bewoners van haar dienstwoning op het theaterschip Fighter die er gevestigd zijn, zulks om in redelijkheid te kunnen voldoen aan de eis tot toezicht vanuit de Havenverordening, werden niet betrokken bij de participatie voor het vorige, in December 2022 door de Gemeenteraad vernietigde plan ‘Schiehaven Noord’.¹

¹ In de hierop volgende participatieronde werd Intorno voorgespiegeld dat zij in de ontwikkelplannen zou worden ingepast wanneer zij daarvoor in de gemeentelijke participatie middels ‘ambitieateliërs’ draagvlak zou vinden. Dit voorstel was onbehoorlijk gegeven de voorgeschiedenis en de overeenkomst van Intorno van 21 December 2007. Maar Intorno kreeg daartoe bovendien niet de kans draagvlak te zoeken en uit opgevraagde WOO-stukken blijkt dat dit ook nooit de bedoeling was (kenmerk 778533-2024 van d.d. 27 Juni 2025, document 231: “Zoals ik in ons telefoongesprek van 31 oktober jl. toelichtte zijn de ambitieateliërs niet de geschikte plek om draagvlak te creëren voor uw ligplaats in de toekomstige ontwikkelingen”). Twee wethouders lieten de Ombudsman met betrekking tot dit initiatief van Intorno e.a. weten: “Het lijkt onverstandig dat zij zelf ook een vergelijkbaar proces optuigt om een eigen plan te ontwikkelen. Dit leidt naar verwachting tot verwarring bij omwonenden” (kenmerk M2403-191, 22 maart 2024). Dit is misleidend en intimiderend waar de gemeente weigerde aan te haken bij dit reeds gestarte proces richting een breed gedragen gebiedsvisie en de gemeente daarna zelf een participatietraject startte met extern ingehuurd waarbij businesscase en bouwopgave leidend waren in plaats van water en bodem zoals de wetgever dat eist. Bewoners konden bovendien op geen enkel moment daadwerkelijk invloed uitoefenen door onredelijke kaders en randvoorwaarden. In hetzelfde schrijven ontkennen deze wethouders dat Intorno in 2007 voor onbepaalde tijd een ligplaats werd aangeboden die ook werd aanvaard. Tot slot wordt toezicht door bewoning van het schip, een verplichting volgens het Havenreglement 2005 waaraan Intorno is gehouden, ter discussie gesteld en wordt Intorno aangezet tot het overtreden daarvan. Een

Daarop besloten zij medio 2022 met andere bewoners en belanghebbenden de (Wetenschaps-winkel van) Wageningen Universiteit & Research te benaderen met een verzoek om ondersteuning bij het ontwikkelen van een gebiedsvisie waarin wel rekening werd gehouden met wensen van bewoners en belanghebbenden. Doel: een gebiedsvisie waarbij, conform de huidige wetgeving water en bodem sturend zijn en die uitgaat van gebiedswaarden en niet uitsluitend van de bouwopgave, businesscases en wensen van projectontwikkelaars. Dit is eens te meer belangrijk voor het onderhavige gebied “dat zoveel functies vervult voor omliggende wijken en dat zo’n belangrijke bijdrage levert aan de identiteit van de stad” (§9). Het project werd hoofdzakelijk bekostigd door de Wetenschapswinkel en de Wijkraad Delfshaven-Schiemonnd. En Intorno droeg eraan bij door het bieden van faciliteiten en het delen van haar netwerken.

Reflectie van de Wageningen Universiteit & Research op ‘Rotterdamse participatie’ is vernietigend

Lopende het WUR-participatieproces werd door de gemeente Rotterdam een extern bureau ingehuurd om een eigen participatieproces uit te voeren met zeer strikte kaders die in de participatie niet ter discussie mochten worden gesteld.² In de laatste weken van 2025 kwam op de handelwijze van gemeentes om ‘lastige klussen’ uit te besteden kritiek vanuit de Raad van State op de gemeente Tubbergen, waar bewoners die tegen de komst van een asielzoekerscentrum waren, geen ambtenaren te spreken kregen. In Rotterdam gaat dit bij participatieprojecten niet anders: alles is van a tot z uitbesteed en ambtenaren vervullen in de participatiebijeenkomsten slechts een rol als ‘experts’. In het voorliggende geval was een tijdlang zelfs de projectleider ingehuurd van een extern bureau. Gegeven het feit dat de kaders ‘in beton gegoten waren’ kan niet worden gesproken van participatie, want bewoners en belanghebbenden konden op geen enkel moment daadwerkelijk invloed uitoefenen en van participatie was dus geen sprake (bijlage 3).

Vaststelling van de Wageningen Universiteit & Research t.a.v. het Intorno-belang in engere zin

De aanleiding voor het onderzoek, de door de gemeente Rotterdam beloofde maar niet nagekomen inpassing van bestaande initiatieven in het gebied, krijgt in zowel het onderzoek als in de uitkomsten (o.i. terecht overigens) weinig aandacht. In geval van Intorno betreft dit de in 2007 voor onbepaalde tijd aangeboden en door Intorno aanvaarde “definitieve ligplaats” op grond van de Havenverordening 2005 (op grond van die verordening was en is nog steeds toezicht door bewoning een vereiste). De WUR stelt slechts vast dat er geen scenario denkbaar is waarin het theaterschip niet kan worden ingepast.³ De WUR was zich ervan bewust dat het voorliggende bewonersinitiatief kan leiden tot een bias, maar “we hebben in deze rapportage onze uiterste best gedaan om zo’n bias te voorkomen” (§9.3).

Politici die door Stadsontwikkeling op afstand worden gehouden krijgen gekleurde terugkoppeling

Toen de Wageningen Universiteit & Research met haar verzoek om samenwerking een gesloten deur vond bij de

wonderlijke en wederom intimiderende eis van een Havenwethouder die op geen enkel moment redelijk wordt gemotiveerd en zich bovendien beroept op een vigerend bestemmingsplan waar alle energie nou juist is gericht op een nieuwe bestemming(splan) waarbij inpassing van bestaande initiatieven eerder publiekelijk werd beloofd. Overigens was dit niet de eerste keer dat deze wethouders verstoord reageerden in plaats van ons initiatief te omarmen zoals van een gemeente mag worden verwacht. Eerder gaven zij m.b.t. de gebiedsvisie aan: “Dit is gezien het verleden van de ontwikkeling een gevoelig proces”. Natuurlijk ligt het gevoelig dat belanghebbenden worden uitgesloten van participatie, worden zwartgemaakt en op geen enkel moment daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen, maar het is natuurlijk niet te wijten aan Intorno dat de gemeente er een potje van maakt en blijft maken. En het is niet aan de gemeente om bewoners te ontmoedigen gebruik te maken van hun rechten zoals vastgelegd in de nieuwe Omgevingswet. Overigens stonden in de brief van 5 februari 2024 aan de Ombudsman waaruit dit citaat komt maar liefst 6 onjuistheden waarop de betreffende wethouders weigeren in te gaan, maar die wel ondermijnend doorwerken ten nadele van de Algemeen Nut Beogende Instelling Intorno (kenmerk 4358183).

² *Stichting Rotterdam Natuurlijk!*, eerder teleurgesteld omdat zij haar burgerinitiatief met meer dan 1.000 handtekeningen onrechtmatig zag worden gedegradeerd tot ‘inspiratiedocument’, besloot vanwege de rigide kaders zelfs helemaal af te zien van deelname aan het gemeentelijke participatieproces.

³ “Zo vervult bijvoorbeeld Intorno een culturele functie, erkend door de afdeling cultuur van de gemeente. Dan is het passend als ook wordt aangegeven hoe dit cultureel programma voor de gemeenschap behouden blijft. Uit de aangehaalde onderzoeken van de studenten van de WUR is duidelijk geworden dat de Fighter als theaterschip in ieder scenario van een gebiedsvisie kan worden opgenomen en er geen scenario in de gebiedsvisie denkbaar is waarin de Fighter niet kan worden ingepast. Stichting Intorno zou gebaat zijn bij erkenning en zekerheid vanuit de Dienst Stadsontwikkeling. Erkenning voor de maatschappelijke en culturele functies die zij vervullen en zekerheid van een ligplaats van de Fighter in het Masterplan. In de Wateratlas (Gemeente Rotterdam, 2024) is die erkenning er overigens wel”.

betrokken projectmanager en het ingehuurd externe bureau, besloot de WUR ook het gemeentelijk participatieproces kritisch te volgen. De WUR-kritiek is vernietigend: “Randvoorwaarden en uitgangspunten worden gepresenteerd als legitieme, politieke besluiten waar de politiek voor is en die daarmee niet meer ter discussie staan. Maar met goede redenen zou de politiek volgens bewoners terug moeten kunnen komen op eerdere politiek beslissingen”. “In de interactieve bijeenkomsten van zowel beleidsmakers als bewoners zijn politici niet betrokken. Zij worden op afstand gehouden en in raadszittingen worden besluiten genomen. Volgens de onderzoekers moeten daarbij ook de randvoorwaarden en uitgangspunten ter discussie worden gesteld. Politici dienen in dat geval goed geïnformeerd te worden over interactieve bijeenkomsten of op de hoogte worden gebracht van de uitkomsten hiervan. Bij voorkeur zijn zij aanwezig. Nu zijn politici afwezig tijdens de interactieve bijeenkomsten die in opdracht van Stadsontwikkeling zijn georganiseerd, en krijgen ze een gekleurde terugkoppeling vanuit Stadsontwikkeling”. “Het onderzoek laat zien dat de politiek te veel op afstand staat of wordt gehouden om adequaat en vroegtijdig in te grijpen op te knellend geformuleerde kaders. Ambtenaren van de dienst Stadsontwikkeling zijn niet snel bereid om problemen terug te leggen bij hun wethouder of de Raad” (§9).

Gebiedsvisie Schiehaven-Schiemond conform de Omgevingswet: validatie van WUR-(deel)onderzoeken & eindverslag

Voordat in deze alinea wordt ingegaan op verschillende aspecten van de gebiedsvisie stellen de WUR en vele deskundigen met haar dat buitendijks bouwen ingaat tegen het gezond verstand anno 2025. Dit eens te meer daar de risico's hiervan naar het zich laat aanzien volledig komen te liggen bij de bewoners/eigenaren: een niet onbelangrijke constatering. Buitendijks bouwen tussen de grote rivieren met aanvoer vanuit het Oosten en de stijgende zeespiegel in het Westen mag (nog) naar de letter van de wet, maar het is en blijft extreem onverstandig bij onzekere klimaatscenario's die voortdurend door de realiteit worden ingehaald. Dit alle prietpraat over de hogere kades buitendijks ten spijt, want “buitendijks bouwen speelt niet in op klimaatverandering en vergt mogelijk extra ruimte voor de rivier of voor waterkeringen voor rivierwater”. Bij de door Rotterdam geëiste ophoging tot 3,6 meter buitendijks blijft het nog net droog en de facto wordt dus alle marge verspeeld (§6.1).

Dit gezegd hebbende kwam bij het onderzoek naar natuur-inclusieve varianten de variant ‘ecologische wildernis’ bij bewoners naar voren als favoriet, een variant met lage onderhoudskosten en zo’n 300 woningen (§5). Deze variant scoorde duidelijk beter dan ‘park’ en ‘community’ en het is tevens de variant die zich goed laat combineren met klimaatadaptatie waarbij wordt gereageerd op de drie primaire effecten van klimaatverandering: hittestress, extreme neerslag en droogte; e.e.a. qua effectiviteit, haalbaarheid en belangen van partijen, gebaseerd op klimaatscenario's van het KNMI uit 2023 en op input van bewoners (§6).

In het integraal ontwerp was model 3 favoriet, waarbij verbinding wordt gezocht met de blauwgroene infrastructuur (Dakpark, Heemraadsingel en het Stadspark bij de Euromast). Het ideaal is de overlap tussen ‘Hub’ (Huidige bewoners van de Schiehaven en omgeving, de creatieve industrie en de mogelijke woningbouwplannen in het gebied), ‘Heritage’ (nautische en voormalige industriële elementen van de Schiehaven) en zoals reeds vermeld ‘Habitat’ (Natuurlijk proces dat specifiek is voor de plaats, vooral gekoppeld aan groene en blauwe infrastructuur).

In de eindscores van de enquête scoorden de volgende elementen het hoogst: een drijvend park, een getijddepark, een ‘pop-up park’ (met tijdelijke voorzieningen t.b.v. bewoners en bezoekers), een ‘linear park’ over de niet bebouwbare kabelstrook en een bereikbare/aantrekkelijke kade. Uitgangspunten zijn hierbij o.a.: behoud van (herbestemd) erfgoed, het verwijderen van hekken, meerdere toegangen tot het ontwikkelingsgebied t.b.v. omliggende wijken en veilig zwemwater (<https://www.intorno.nl/wp-content/uploads/2024/09/SCHIEHAVEN-PRESENTATION.pdf>).

Alle onderzoek serieus nemend moge het duidelijk zijn dat dit de variant is die de overwegend gewenste gebiedsvisie het beste verwoord. Neemt u alstublieft notitie van het eindrapport in al haar facetten en laat het input geven voor uw verdere plannen met betrekking tot de beoogde gebiedsontwikkeling.

Mede namens de bewoners van de dienstwoning op ons theaterschip met een vriendelijke groet,

A.E. Arnoldus,
Bestuurlijk verantwoordelijke M.A. Intorno